

Het Politieke Failliet van de
Kraakbeweging in Nederland?

Als er één ding is wat de 'strijd' tegen het kraakverbod duidelijk gemaakt heeft, dan is het wel dat de kraakbeweging* hard afstevent op haar failliet als radicaal-politieke beweging in Nederland. De ideologische en strategische keuzes, of het gebrek daaraan, die in deze strijd gemaakt zijn, kenmerken zich door depolitisering van het kraken, verregaande integratie binnen het parlementair-kapitalistische systeem en gebrek aan een breder politiek kader. Ongeacht de uitslag van de stemming over het kraakverbod in de Eerste Kamer, dreigt de kraakbeweging daarmee haar eigen doodvonnis als relevante factor binnen het radicaal-linkse spectrum te tekenen.

§1 Depolitisering

Voor zover activiteiten tegen het kraakverbod al onderbouwd werden met een coherente argumentatie, leunde deze op twee peilers: kraken als noodzaak ten gevolge van woningnood en de sociale en culturele functie van kraakpanden.

Het eerste argument is weliswaar valide, maar krijgt een kortzichtige uitwerking wanneer dit geïsoleerd wordt van bredere maatschappelijke ontwikkelingen; ik kom hier later nog op terug. Bovendien beperkt het het belang van kraken tot het wonen an sich,

waarmee het belang van kraken als mogelijkheden scheppend voor een breder politiek verzet naar de achtergrond geduwd wordt.

Veel ernstiger is de nadruk die steeds gelegd wordt op een ander woonfunctie-overstijgend belang van kraakpanden: de sociale en culturele functie ervan. Niet omdat deze functie niet van belang is voor mensen die er gebruik van maken, maar omdat het presenteren hiervan als een bijdrage aan het functioneren van de huidige maatschappij meer dan wat ook het vastzitten binnen het huidige systeem duidelijk maakt.

Voor de mensen die een plek vinden in een kraakpand, omdat ze nergens ander terecht kunnen, voor mensen die gebruik maken van goedkope eetcafés, atelier- en oefenruimtes en weggeefwinkels, daarvoor zijn deze functies van belang en mede daarom is een kraakverbod absoluut niet wenselijk. Maar door ze richting publiek en vooral richting politiek als argument tegen het kraakverbod te presenteren, wordt kraken getransformeerd tot een maatschappijbestendige bezigheid in plaats van een activiteit gericht op maatschappijverandering.

In een reactie op de voorgestelde wetgeving en bijbehorende Memorie van Toelichting werd zelfs beweerd dat de maatschappij baat heeft bij kraakpanden omdat deze fungeren als opvangplek voor randgroepen en daarmee overlast voorkomen wordt. De angst voor en uitsluiting van de ongewensten en gemarginaliseerden binnen deze samenleving wordt daarmee alleen maar verder gecultiveerd en de hiërarchisch-kapitalistische basis van de maatschappij wordt niet alleen als voldongen feit aanvaard, maar zelfs expliciet als het beschermen waard gekwalificeerd.

Ik wil best aannemen dat de opstellers van het betreffende stuk dit niet bewust zo gedaan hebben, maar daarmee is het des te kenmerkender voor de onnadenkendheid van het bij elkaar graaien van op dat moment in het eigen straatje passende argumenten, zonder zich van de bredere implicaties ervan rekenschap te geven. Waarom wordt niet eerst de vraag gesteld of deze maatschappij überhaupt wel het beschermen waard is? Of er niet bovenal gevochten moet worden voor bevrijding uit dit dodelijke kapitalistische systeem, gebaseerd op, vooral in internationaal verband tot uiting komende, onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting, om een vrijere en humanere samenleving op te kunnen bouwen?

Het ontplooiën van alternatieve sociale initiatieven, zonder een politiek-inhoudelijk kader, zonder dat dit hand in hand gaat met strijd tegen het huidige systeem, leidt uiteindelijk slechts tot versterking van dit systeem. Al te vaak worden dergelijke initiatieven makkelijke wijkplaatsen zodat geprivilegeerde legaal in het land verblijvende mensen in alle rust en zonder problemen hun niche binnen de maatschappij kunnen creëren en, claimend dat ze een voorbeeldfunctie vervullen, het idee hebben dat ze activistisch bezig zijn, zonder ook maar enige bedreiging te vormen voor het systeem. Sterker nog: ze bestaan vooral bij de gratie van de kapitalistische wegwerpmaatschappij. Deze initiatieven als doel in zichzelf zien staat verandering dan alleen maar in de weg.

Voor daadwerkelijke maatschappijverandering is het nodig buiten de door het systeem gegeven ruimte te treden, zowel ideologisch als strategisch en tactisch. Kraken zou hieraan een bijdrage moeten leveren. Door het ontnemen van een politiek karakter aan kraken, waarbij een kraakinfrastructuur als basis voor verzet tegen het kapitalistische systeem fungeert, blijft een lege huls achter. In de praktijk is het gelukkig niet zover, maar als deze lijn zich doorzet wat zijn kraakpanden dan nog meer dan enerzijds vrijplaatsen voor een

alternatieve levensstijl en de eigen subcultuur, anderzijds a-politieke sociale initiatieven? Misschien niks mis mee, maar als het dat niveau niet overstijgt, als het streven naar en werken aan maatschappijverandering niet tot de kern behoort, dan voel ik me, zelf ook wonend in een kraakpand, ook niet tot veel solidariteit geroepen wanneer daar bijvoorbeeld in het geval van een dreigende ontruiming een beroep op gedaan wordt.

§2 Integratie binnen het parlementair-kapitalistische systeem

De zwakke inhoudelijke onderbouwing van de strijd tegen het kraakverbod werkt ook door in de gekozen strategie en middelen om deze vorm te geven. Het meest storende hierin is het voortdurende beroep op de veronderstelde redelijkheid van de politiek, die daarom niet met militanter verzet onder druk gezet zou moeten worden, wat bijgevolg tot een hoge mate van zelfpacificatie heeft geleid.

De consequente presentatie van kraken als maatschappelijk nuttig, zo niet nodig, en als al politiek, dan alleen gericht op woningnood, dwingt tot het aannemen van een rol als 'lieve' kraker, als sociaal werker, als

woningzoekende, als cultuurvernieuwer - een identiteit als radicaal-politiek handelend mens, of collectief als radicaal-politieke beweging, past daar niet in.

De benutte actiemiddelen zijn in lijn met deze keuze en beperken zich dan ook vrijwel geheel tot lobby, petitie en andere publieks- en vooral ook autoriteitsvriendelijke acties. Alles gericht op beïnvloeding van de besluitvorming in het parlement. Zowel op onderwerp-inhoudelijk als op ideologisch niveau betekent dit een verregaande integratie binnen het parlementair-kapitalistische systeem.

Onderwerp-inhoudelijke integratie door het aandragen van argumenten die binnen de heersende politieke tijdgeest gewicht in de schaal moeten leggen. Zoals het hierboven al genoemde definiëren van kraakpanden als buffer tussen maatschappij en gemarginaliseerden, maar ook door het aanhaken bij de redenering van de zogenaamd linkse partijen in het parlement dat er al voldoende juridische mogelijkheden zijn om de 'uitwassen' van kraken tegen te gaan. Door bestaande repressiemogelijkheden als argument in de strijd te gooien, worden deze gelegitimeerd en geïnternaliseerd, in plaats van een noodzakelijk verzet tegen repressie, destemmer

wanneer die uitgeoefend wordt binnen de kaders van de huidige machtsstructuren, als uitgangspunt te nemen.

Ideologische integratie door het willen meespelen in de parlementaire besluitvorming en het accepteren van grenzen die de wens tot het vervullen van die rol oplegt aan de in te zetten middelen. Een militantere, meer offensieve uitstraling, laat staan het inzetten van radicalere actiemethoden, wordt als contraproductief afgedaan; als het ingooien van je eigen ruiten.

Dit toont niet alleen een gebrek aan historisch besef over het voeren van sociale strijd, waarbij juist de inzet op vele fronten en met vele middelen elkaar versterkt, maar deze zelfpacificatie leidt ook tot zelfneutralisatie. Geen enkele belangrijke sociale strijd is ooit gewonnen zonder het inzetten van militante actiemethoden, zonder het buiten de door het systeem gegeven ruimte te treden. Simpelweg omdat het systeem alleen tot, beperkte, aanpassingen bereid is, wanneer daarmee het voortbestaan van het systeem wordt veilig gesteld als dat anders onder druk zou komen te staan. Daarmee is direct de beperking van sociale strijd binnen het systeem aangegeven, maar zo'n sociale strijd heeft in ieder geval geen kans van slagen zonder de stok van radicaler verzet achter de deur.

Ideologische integratie ook door het accepteren van de kapitalistische liberale parlementaire democratie en de beperkingen daarvan. Er zijn misschien redenen om te beargumenteren dat de tijd niet rijp is om alle acties in het kader van een frontale aanval op het systeem te plaatsen, maar wie dat kader voor zichzelf loslaat, wie haar/zijn eigen handelen losweekt uit dit kader, en haar/zijn hoop vestigt op de veronderstelde redelijkheid van dat systeem, die verloochent de radicale politieke strijd en ontkent de desastreuze gevolgen die het functioneren van het systeem voor vele anderen heeft. Omdat dit zo kenmerkend is voor radicaal-links in Nederland in de volle breedte, zou het onterecht zijn dit de kraakbeweging specifiek te verwijten, maar het is onmiskenbaar dat er sprake is van een neergaande spiraal van inhoudelijke en methodologische matiging en zelfneutralisatie.

De veronderstelde redelijkheid van het systeem is iets wat door socialisatie een vrijwel bij iedereen geïnternaliseerde reflex is, en het is moeilijk daarvan los te komen. Waar het om kraken gaat, wordt die vooronderstelling nog gevoed door het feit dat kraken al decennialang in principe toegestaan wordt door het systeem. Die houding kan echter niet gekwalificeerd worden als 'redelijkheid', maar is gewoon de

voor het systeem tot nu toe meest effectieve manier geweest om ermee om te gaan. Ondertussen is de onredelijkheid van het systeem al die tijd al onmiskenbaar geweest op vele andere vlakken: de voortdurende uitbuiting van de Derde Wereld, de gevoerde oorlogen, het vluchtelingenbeleid, de afbraak van sociale voorzieningen, de toenemende repressie en controle enzovoort. Een systeem dat gevormd wordt door machtsstructuren, dat is gebaseerd op onderdrukking, uitbuiting en uitsluiting, dat de drie-eenheid nationalisme, kapitalisme en patriarchaat als kern heeft, is per definitie niet redelijk.

De pogingen om bredere publieke steun te krijgen, kenmerken zich eigenlijk door hetzelfde inhoudelijke euvel als hierboven aangeduid voor de pogingen tot directe beïnvloeding van de politiek. Natuurlijk is een grotere publieke basis wenselijk, maar het is wel een belangrijke vraag waar die basis voor gecreëerd wordt. Als aanzet voor een breder politiek verzet, of slechts als steun voor de binnen de status quo functionerende bestaande sociaal-culturele kraakinfrastructuur?

§3. Gebrek aan breder politiek kader

Bovenstaande kritiekpunten hangen samen met een meer omvattend punt: een gebrek aan een breder politiek kader. Dit werkt twee kanten op: een geïsoleerde analyse van de achtergronden van het kraakverbod en een one-issue-activisme zonder verbindingen met andere sociale strijd, laat staan met een overkoepelende totaalstrijd.

Het voorstel voor een kraakverbod komt niet zomaar uit de lucht vallen en is niet louter te wijten aan een toenemende grip van de vastgoedsector op politiek en bestuur. Het is veeleer een logisch uitvloeisel van een algehele verrechtsing en toenemende repressie, die op vele vlakken vorm krijgt.

Door het kraakverbod te analyseren als op een zichzelf staand fenomeen, valt dat bredere kader weg en worden keuzes aangaande strategie, tactiek en argumentatie in een bepaald vacuüm gemaakt, in plaats van te worden gebaseerd op een grondig en volledig begrip van (politieke) achtergronden en omstandigheden.

Een bredere analyse had bijvoorbeeld kunnen anticiperen op het niet

landen van het argument dat het kraakverbod overbodige symboolpolitiek is, omdat het niets wezenlijks toevoegt aan bestaande juridische instrumenten om 'uitwassen' aan te pakken en de praktische uitvoerbaarheid twijfelachtig is. Het gaat veel politieke partijen juist om dat symbolische belang, om politieke stoerdoenerij, als vertoon van zero tolerance, van de ultieme herwaardering van het eigendomsrecht, van gentrificatie en commercialisering van de publieke ruimte, van de veiligheidsobsessie en een brede afkeer van alles wat 'links' of is of als zodanig gepercipieerd wordt. In zo'n setting halen ook argumenten met betrekking tot woningnood en sociaal-culturele functies van kraakpanden weinig uit, omdat deze geacht worden ondergeschikt te zijn aan dat eigendomsrecht en aan het law-and-order-denken als geheel.

Door in de strijd tegen het kraakverbod aan de andere kant politiek gezien zo naar binnen gekeerd te zijn, en geen verbindingen te zoeken met andere vlakken van sociale strijd, lever je én geen bijdrage aan een noodzakelijke bredere strijd én ontnem je jezelf potentiële bronnen van versterking, zowel qua menskracht als qua steun als qua ideologische sterkte. Praktische 'sectoroverstijgende' samenwerking komt vaak maar moeizaam van de grond, maar op z'n

minst had er een argumentatie gepresenteerd kunnen worden die blijk gaf van een bredere maatschappelijke en politieke blik en van een besef van de noodzaak voor een totale maatschappijverandering.

Door kraken wel te positioneren als onderdeel van en basis voor totaalstrijd, wordt de uitstraling breder en krijgt verzet een meer solide ondergrond. Als een (plotseling) radicalere opstelling, in woord en daad, het enkele belang van kraken als zodanig echter niet overstijgt, dan valt deze inderdaad moeilijker positief uit te leggen.

Daarom doet de (voorzichtige) militantie die nu op het laatste moment, althans in woorden, nog naar binnen is geslopen bij de laatste acties tegen het aannemen van het kraakverbod, vooral aan als een wanhoopssprong van een in het nauw gedreven kat. Of eigenlijk van in het nauwgedreven blanke middenklasse-kinderen, die met een schok ontwaken uit hun beeld van de maatschappij en pas in opstand willen komen nu ze hun plekken, hun vrijplaatsen om hun subculturele levensstijl vorm te geven, dreigen kwijt te raken en hun appèl op de redelijkheid van het systeem geen succes heeft gehad. Dat er ook zonder dreigend kraakverbod genoeg redenen zijn om het huidige systeem af te breken, was blijkbaar niet doorgedrongen.

~FIN~

**Noot van de schrijver/schrijfster:*

(Ik realiseer mij dat er geen sprake is van een 'kraakbeweging' als één homogene groep, maar richt mij op de lijn die in hoofdzaak gekozen is bij de diverse activiteiten tegen het kraakverbod. Verder wil ik niets afdoen aan de inzet, het enthousiasme en de oprechte bedoelingen van de bij deze activiteiten betrokken personen, die de tijdsgeest hierbij zeker niet mee hebben gehad.)

Zie voor meer info/discussie

<http://indymedia.nl/nl/2010/05/67352.shtml>

of email naar:

lucavorhorst@gmail.com